

MILODDAN KEYINGI DAVRLARDA MUSIQA TARAQQIYOTI

Raxmatullayev Xumoyun Shafokatovich

Termiz davlat pedagogika instituti

Musiqa madaniyati va mahorati kafedrasi katta o'qituvchisi, dots.v.b.

Boboyorova Mehriniso Abdurasul qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

Jismoniy madaniyat va san'at fakulteti

Musiqiy ta'lim yo'nalishi talabasi

mehrinisoabdurasulovna@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada miloddan keyingi davrlarda musiqa taraqqiyoti jarayoni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Musiqaning tarixiy rivojlanishi, texnologiyalar ta'siri va turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri muhokama qilinadi. Shuningdek, zamonaviy musiqaning evolyutsiyasi va uning jamiyatdagi roli haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Musiqa tarixi, madaniy ta'sir, texnologiyalar, zamonaviy musiqa, musiqiy taraqqiyot.

Annotation: The article scientifically analyzes the process of musical development in the post-millennium era. It discusses the historical evolution of music, the impact of technologies, and the interaction of various cultures. Additionally, the transformation of modern music and its role in society are examined.

Key words: History of music, cultural influence, technologies, modern music, musical development.

Аннотация: В статье научно анализируется процесс развития музыки в постмиллениальный период. Рассматривается историческая эволюция музыки, влияние технологий и взаимодействие различных культур. Также обсуждается трансформация современной музыки и её роль в обществе.

Ключевые слова: История музыки, культурное влияние, технологии, современная музыка, музыкальное развитие.

“Musika shunday nafis, beg‘ubor, san‘atning ajoyib turlaridan biri-ki, u doim insonlar bilan hamrohlikda bo‘ladi. Biroq ushbu san‘at turi ko‘pincha qobiliyati, o‘z ustida tinmay mehnat qilib charchamaydigan insonlarnigina o‘ziga chorlaydi va dunyoga mashhur etadi.”¹ Musika insoniyat madaniyatining eng qadimiy va asosiy ifodalaridan biri bo‘lib, uning shakllanishi va rivojlanishi jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog‘liqdir. Har bir tarixiy davr o‘ziga xos musiqiy uslub va janrlarni shakllantirgan bo‘lib, bu jarayon inson tafakkuri, texnologik taraqqiyot va ijtimoiy o‘zgarishlar bilan chambarchas bog‘liqdir. Miloddan keyingi davrlarda musika san‘ati sezilarli darajada o‘zgarib, muayyan bosqichlardan o‘tgan va bugungi kunda murakkab, ko‘p qirrali san‘at turiga aylangan. Dastlab, antik davrda musika asosan diniy marosimlar, davlat tadbirlari va xalq o‘yin-kulgilari bilan bog‘liq bo‘lgan. Keyinchalik, o‘rta asrlarda musika cherkov hamda saroy madaniyatining ajralmas qismiga aylandi. Uyg‘onish davrida esa inson tafakkurining erkinlashishi bilan musika yanada murakkablashdi va turli janrlar paydo bo‘ldi. Barokko, klassik va romantik davrlar musiqiy ijodkorlikning eng yuksak bosqichlari sifatida ajralib turadi. XX asrga kelib, musika jadal taraqqiy etdi. Jazz, rok, pop va elektron musika kabi yangi yo‘nalishlar shakllandi. Shu bilan birga, texnologiyaning rivojlanishi musika yaratish, saqlash va tarqatish usullarini tubdan o‘zgartirdi. XXI asrda esa sun‘iy intellekt va raqamli texnologiyalar musiqaning rivojlanishiga yangicha tus berdi.

Milodiy ilk asrlardan boshlab musika jamiyatning madaniy hayotida ajralmas fenomen sifatida shakllandi. Xususan, Rim va Vizantiya imperiyalarida musika diniy marosimlarning ajralmas qismi bo‘lib, Gregorian qo‘shiqlari singari maxsus diniy musiqiy yo‘nalishlar vujudga keldi. Mazkur davr musika san‘ati o‘zining notaga asoslangan dastlabki shakllarini ishlab chiqdi. O‘rta asrlarda esa Yevropa saroylarida dunyoviy musika taraqqiy etdi, truver va minnezingerlar ijodi madaniy taraqqiyotning ajralmas qismiga aylandi.

¹ Nazarov F. “XXI asr o‘zbek yosh kompozitorlar asarlarida musiqiy innovatsiyalar hamda badiiy va estetik qarashlari”. International Conference on Developments in Education, Bursa, Turkey, 2022.

XV–XVII asrlar oraligʻida musiqaning badiiy-estetik qiyofasi sezilarli darajada oʻzgarib, polifonik asarlar va shakllangan kompozitsiya tuzilmalari namoyon boʻldi. Uygʻonish davrida koʻp ovozli polifoniya rivojlanib, musiqiy asarlarning tuzilishi murakkablashdi. Barokko davrida esa J.S. Bax va A. Vivaldi kabi bastakorlar ijodi musiqiy tafakkurda yangi paradigma yaratdi, unda emotsional ekspressivlik va murakkab struktura asosiy oʻrinni egalladi. Shu davrda opera janri ham shakllanib, Italiya sanʼatida yetakchi yoʻnalishga aylandi.

XVIII–XIX asrlarda klassik musiqa oʻzining intellektual va estetik tamoyillari bilan ajralib turdi. L. Betxoven, V.A. Motsart va I. Haydn kabi bastakorlar simfoniya va sonata janrlarini yuqori bosqichga olib chiqdi. Ayniqsa, Betxoven ijodida musiqaning individualistik va dramatik ifoda vositasi sifatidagi oʻrni mustahkamlandi. XIX asrda esa romantik yoʻnalish shakllandi, unda Shuman, List kabi bastakorlar ijodi hissiy kechinmalarni musiqaviy tafakkur bilan uygʻunlashtirdi. Shu davrda milliy musiqa maktablari shakllanib, xalq musiqasi elementlari akademik musiqa bilan sintez qilindi.

XX asr musiqa sanʼati innovatsion tendensiyalar va janrlar xilma-xilligi bilan ajralib turdi. Jazz, rok kabi yangi janrlarning shakllanishi musiqa sanʼatining ekspressiv imkoniyatlarini kengaytirdi. Jazz musiqasi afro-amerikalik musiqachilar tomonidan rivojlantirilib, dunyo miqyosida ommalashdi. Shuningdek, texnologik taraqqiyot tufayli musiqani yaratish va tarqatish jarayonlarida keskin oʻzgarishlar yuz berdi. XXI asrga kelib, sunʼiy intellekt va raqamli texnologiyalar musiqaning rivojlanishida muhim rol oʻynay boshladi. Bugungi global raqamli platformalar musiqa industriyasining ajralmas qismiga aylangan boʻlib, musiqiy tafakkur globallashtirish jarayonida turli madaniy yoʻnalishlar bilan boyib bormoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O.A. Ibrohimov, Gʻ.M. Xudoyev. Musiqa tarixi. Oʻquv qoʻllanma. - T.: «Barkamol fayz media», 2018, - 312 b.
2. Nazarov F. “XXI asr oʻzbek yosh kompozitorlar asarlarida musiqiy innovatsiyalar hamda badiiy va estetik qarashlari”. International Conference on Developments in Education, Bursa, Turkey, 2022.

3. R.Tursunova, G.Tursunova. Jahon musiqa tarixi. -T.: “Voris-nashriyoti”, 2017,152 bet.
4. Feruza Asqar. Musiqa va inson ma’naviyati. -T.: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi”, 2000-96 b.
3. Yakubov B. R. Ma’ruzalar matni. - Farg‘ona. 2015. - 164.